

# השיעור השבועי

בהלכה ובאגדה

מפי הרה"ג רבי מאיר סנדר שליט"א

מו"צ בירושלם תובב"א ומוח"ס 'דברי מאיר' ועוד

שיעור בהל' סליחות, ר"ה (ג'), יום כיפור (א'), סוכות (ג'), שבת, ברכות, תענית, תפילות, אגדה, ק"ש, ועוד נמסר ביום ד' כ"ז אלול תשפ"ו – גיליון 380

פתיחה:

אתמול כ"ו אלול היה היארצייט של זקנתי דינה מרים סנדר ע"ה בת ר' יצחק יעקב מנדלזון זצ"ל אשת זקני יבלחט"א הרה"ח ר' נחום סנדר שליט"א, (נפטרה בשנת תשמ"ט – לפני 37 שנה), היה היתה אישה צדקנית ועדינה ובעל מידות טובות והארת פנים טוב לב, היות ואין לי דברי תורה ממנה אני יאמר כמה דברי תורה מאמרתי ביום היארצייט שהיו לעיני: כשינסעתי אתמול בבוקר לציונה בהר הזיתים עם ידידי ר' אבישי נריה שיחי' מב' ור' מאיר פסקוס שיחי' מבית דויברית עם ר' מאיר כהנא דברי תורה ומוסר ונאמרם כעת: הוא הביא בשם הרבי מלעלוב זיע"א שאמר על הפסוק שכתוב אצל יעקב אבינו ע"ה: "ויעקבני זה פעמים" – עפ"י מה שמבואר לעיל מיניה בפסוק (תולדות): "ויורד אוחות בעקב עשוי" והיינו שיעקב אבינו ע"ה רצה את הבכורה ולכן אף שהוא ראה שעשו כבר יוצא כולו לחץ ורק עקב נשאר בפנים הוא משך את העקב שלו, ללמד שיש לאדם תמיד לעשות השתדלות ואפילו בשבט ביותר ולא להתייאש אף פעם ואז ה' מסייע אותו: ובאמת ע"י השתדלותו הקטנה הזאת ה' עזר לו והוא בסוף קיבל את הבכורה ולא הכהונה, שהרי ה' סובב שעשו ימכרו לו את הבכורה בעבור נזיד דעשים: וזהו: "ויעקבני זה פעמים" – היינו שיע"ה העקב הראשון זה לעקוב אחר השני והיינו קניית הבכורה: והיות וידברנו על קבר רחל והספדנו דבר נפלא בשם הרבי מלעלוב זיע"א שיש עניין גדול לחלק לאנשים בקבר רחל אכילה ושתיה, ובאמת כך עושים שם עד היום במוסדות קבר רחל של הרב קלוגר שליט"א ויש עניין לאכול ולשתות שם: כי: "אימא אורבת שהילדים שלה אוכלים" וזה נפלא: עוד ידברנו דבר הלכה בהל' ברכת הבשמים שנוגע לימים אלו כי עוד מעט יום הכיפורים ידוע מה שכתבו הפוסקים שביום כיפור היות ולא אוכלים ממלאה של להשלים תקנת יוד המלך ע"ה ולברך מאה ברכות ע"י החרת בשמים שונים וכדו, והשאלה היא: איך אפשר לדעת מה מברכים על כל בשמים ובשמים, ומי מהם הוא: "עשוי ומי מהם: "עשוי" ומי מהם: "מיני", ואמרת: כלל גדול דבר המבואר בפוסקים: ברכת: "בורא עצי בשמים" מברכים – על כל הבשמים שיש להם גבול קשה כעץ, וכגון: חדס, שהגבול שלו קשה ולא רך, וזה מעיד עליו שהוא עץ, כי דרך העץ שהגבול שלו קשה כעץ, ברכת: "בורא עשוי בשמים" מברכים – על כל מיני הבשמים שהגבול שלהם רך כעשב, וכגון: "נענני" וכדו שהגבול שלה רך ופרך, וזה מעיד על כל שזה עשב, ברכת: "בורא מיני בשמים" מברכים לפי הרמ"א והרמ"ב (וכן מנהג בני אשכנז) על: "ספרין" וכן על כל דבר שיש ספק על ברכתו וכגון: שמסתפק האם או עץ או גבול וכגון שאין לו את הענפים וכדו, והוא כעץ ברכת: "שהכל" של המאכלים הפוסט או כולם: וכן מברכים אותה באופן שיש לו קופסת בשמים המעורבים על בזה, או סחונים וזכר מראש שזה מברך על כל התערובת: "מיני בשמים" כיון שיש שם הרבה מינים של בשמים: ברכת: "הנותן ריח טוב בבירות" מברכים – על כל פירות המרחים טוב והנים מריחן, וזהו להריח בו (ואם אוכלו ומריח בו אבן אורחא לא נהגו לברך, ויש בזה אריכות בפוסקים), וכגון: תאבוג שהבינו לריח וכדו שהם פירות מברכים עליהם הברכה הניח, עוד שאל אותי ביום היארצייט ידידי הרב מאיר ברוקס שיחי' מק, הרצוג ב"ב: ידוע מה שכתבו הפוסקים (עי' מ"ב ס' תקמ"ג) שנוהגים שלא לאכול ב"ה דבר חמוץ או מין שאין לו סימן טוב, והשאלה היא: האם מותר לאכול דברים חריפים: האם מותר בפוסקים כלל שלא לאכול דברים חריפים, ולכן מותר לאכול (וכן הביא בפסק"ת בשם אחרונים, וכן שמעתי ממורי הוראה שליט"א) ואדברנה, זה סימן טוב שהיה מוחזק חריף לעבודת ה' יתברך, (וכן אמרה לי היום אחותי הרבנית ארלנגר שתה' בשם מן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל שאמר כן) וכן דברים מרים או חמוצים אין לאכול, (ומה שהיה שאמר האם רק אורח או לא גם לא פועלים: וכן שאל אותי היום רב הרב מאיר ברוקס שיחי' מק, הרצוג ב"ב, והשבתי להם: ויש שנוהגים אבותיהם שלא לאכול גם שאר פירות (עי' פסק"ת) וחוששים אולי לטעם שזה מרבה כיחה ונעה, אמנם מנהג זה הועיל להמריא שכבה שלא לאכול אנו כי הוא בגימ: "חטא" (כל אלו), ולא נהגו לחשוש לדברים אחרים, עוד אמרתי להם שגם כשמעבדים חמוץ באוכל וכדו כי האוכל עצמו מתוק וטעים ואין שאלו בכלל מה שכתבו הפוסקים שלא לאכול חמוץ דמירי שהוא בעני עצמו, (ופסוק) עוד שאל אותי ביום היארצייט ידידי הרה"ח אילעזר ארצי מצפת: האם מותר לעשות סגיירה רגילה או חשמלית: והשבתי: סגיירה רגילה כן, והיא לפסח וכדו וכבר הארכתני בזה הרה"ב, כי אין היא נקראת אוכל כלל ועל עשן שגדרו הוא שיש נפסס מאכלית כלל, אמנם, סגיירה חשמלית התחבטה בה הפוסקים הרבה, ודעת רוב הפוסקים לאסור, והטעם כי זה אדים ואדים חשוי באוכל, והיה לגבי פסח, אמנם לדעת מן הגר"י יוסף שליט"א המהיר בפסח וס"ל שלא חשבוין ליה באוכל מזה, ומה שהאניתי השבוע רבים: האם מותר לעשן ביו"ט: אינני אומר להשיב על זה והתחבטה בה הפוסקים הרבה, ודעת רוב הפוסקים שכיון שהתברר שיש מסוכן הרבה שירוב חשוי, ואם אין הרוב מעניש איין נקרא: "אין השתור לכל משה" שהיה זה אינו אוכל כולל, ואני עצמי חושש בזה הרוב ואינני מעשן ביו"ט, עוד נוסף כאן מה שלמדתי עם החברותא ידידי הרה"ח אילעזר ארצי, הנאצל מורגנבסר, יהודה זיסקין, דוד ישיאלאי (והיו למדתי את זה עם ידידי הרה"ח אילעזר ארצי, הנאצל מורגנבסר, יהודה זיסקין, דוד ישיאלאי שיחי') וזה בנוגע להל' סוכה בעיני: "תעשה וכן מה העשוי" ידועה ההלכה שאל לעשות את הסוכה תחת האילן וזהו באופן שאם האילן הסוכה היה "תחת מרובה מצללת" ונמצא שחשך בה היה העיקר, ע"כ אין לעשות סכך לסוכה במחור, וכן יש להיזהר שלא לעשות קודם את הסוכה ואח"כ את הדפנות משים: "תעשה ולא מן העשוי", שהרי כתב רש"י (סוכה ב' ד"ה "סוכה"): "יולע שם הסכך קרורה סוכה", וא"כ הוא עושה את הסוכה בזה שערדין אינה סוכה כלל, כי עוד אין לה דפנות ונמצא שהדפנות מכשירות אותה (כי כל דפנות היא פסולת למרות שאין הם עיקר הסוכה), וכבר היתיר סוכה, ולכן יש לעשות את הדפנות ואח"כ את הסכך, עוד הלכה יש בזה שאם יש לו גג מיוחד שבו יכול לסגור אותו בשעה שירד גשם רוח שיש לו להקטין את הסוכה מתי שחור פתוח, ובאופן שגנה את הסוכה תחת האילן ע"כ, קצצו, או שהיה קודם את הסכך ואח"כ את הסכך את הדפנות, או שעשה את הסוכה תחת הגג של השמים ואח"כ פתח, בכל אלו יש לו לנענע את הסכך לאחר קציצת האילן, או גביית הדפנות, או הסרת הכיסוי, וכתבו בספרים ('קיצור שולחן ערוך' – "בן איש חי" ועוד) שאף שסוגר באמצע החג את הסוכה מפני הגשמים וכדו, הרי שאינו צריך לנענע את הסכך כל מה העניין של: "תעשה ולא מן העשוי" כשמו כן הוא והוא שיש רק בשעת העשייה, וידוע שגם בעיצת אמר דין לו של: "תעשה ולא מן העשוי", ופסוק וברוך שאם שיש ציצית ואת שפירא ואח"כ הניח אותה בשלמות בתוך גיילון וכדו כנהוג, שיש שהיה כשרה כיון שעשה אותה כנהוג, וכן בסוכה חשבוין ליה כאלו הניח את הסוכה הכשרה בתוך גיילון, שהיה בשעת העשייה היה איתנה כשרה, ושאל הרה"ח דוד ישיאלאי שיחי': מה הדין אדם שחבן סוכה והנה היה פתוח אמנם היא נשארה כך סגורה עד לשנה הבאה האם בשנה הבאה הוא צריך לנענע את הסכך? והשבתי: כיון שפוסקים להלכה בב"ה ולא בב"ש (במשען סוכה) בדין סוכה ישנה: "כל שעשה לה סוכה אכילה" כיון מתחילת השנה כשרה, ממילא רק בשעת העשייה היה שפירא הסוכה כשרה, וא"כ אם סגר אותה פעמים רבות מפני הגשמים אין זה מילך קול, והטעם כיון כיון בשעת העשייה היה איתנה כשרה, וממילא אינו צריך לנענע את הסכך בשנה הבאה אחר שיש בשעת העשייה היה הגג פתוח, כל למדתי ביום היארצייט עם החברותא ידידי הרה"ח מניו קלאר שיחי' בשמיות מסכת גיטין, ואמנ"ל, כמו"כ זכיתי לעשות כאן ככולל סיומי מסכתות תענית והוריות לעי"נ בהשתתפות רבים ביום היארצייט, כמו"כ הגיע לכאן ליישיבה ביום היארצייט עבר הגאון ר' יהושע פלאיג ששליט"א ר"י "האחר" למסור שיחה וברכני בחמימות רבה במאור מים לחיצי' דן, והוא הביא בשמיות שהעניין הגדול בראש חודש הוא לקיים: "ואבחת זרען כמד", כמו"כ היה אתמול בסיום היארצייט שלה ואורט לגינה הוא אחיני יעקב הרה"ח שלמה זלמן ארלנגר שיחי' מבשרי ישיבת "תורת אב" (סולוביצקי) בעיר מוידעין עלית עם משפחתו וסובבים אבדו שיחי' והיינו שם ודיברו שם החברים ואחד שיבה אותו הרה"ב, ואמרת לי ולמחותי שיחי' שאם אנדר משה את השני זה סימן שהוא עצמו מתוקן ומשובח: ומדוע? כי אמר וז"ל ('קידושין פ' עשרה ויחסין): "הפוסל במזמור פוסל", ידוע מה שהביא רש"י מחול' על הפסוק (כי תשא): "ונצר חסד לאפלים" – "מידה טובה מרובה ממידת פריעונו" פי חמש מאות, ושמעתי פעם בשיחה ממדיד המשרים הרב שלמה לוינסקי שליט"א שביאר בזה פ"י משל שבעצם הוא מעט: שכל יום אנשים

עומדים בשטיבלאך ומדברים זה עם זה, והנה, תמיד יהיה שחלק מדברים טוב וחלק רע, וכגון שמדברים על גבאי דקה, תמיד יהיה מי שיאמר: "הגבאי הזה הוא מסור מאוד ועמל רק למען הציבור והוא כמעט לא לוקח לעצמו כלום!" ויש שיאמרו: "הגבאי הזה לוקח לעצמו הרבה ואינו עושה לשם לשמים!" וכדו, ולכאורה ממה זה נובע? הרי אף אחד מהם לא נמצא שם ומחזיק הם יודעים! אלא, שהאדם כל מה שהוא מדבר זה מה שהוא עצמו היה עושה לו הוא היה בזכו מצב! ועל כל דבר זה מה שעובר לאדם בראש בתת ההכרת שלו! וממילא מובן היטב שאם אדם מסור רע ופסול סימן שהוא עצמו פסול רע, ואם הוא מדבר טוב סימן שהוא טוב וכשר! ובהו יש לנו להתחזק בימים אלו למצוא את המצוי שחובבנו על כל אחד ולחשוב לדבר טוב זה לו! וכן נזכר בדין בעיני, שהוא הדברים לעיני, ת.נ.צ.ב.ה.

כמו"כ ביום א' תשרי א' דראש השנה חל היארצייט של רבינו הקדוש ר' מאיר לייבוש בן ר' יחיאל מיכל זיע"א הידוע בכל תפוצות ישראל על שם חיבורו ששמו ושם אביו בו ב"ר: "מלבי"ם" (נפטר בשנת תר"מ – לפני 148 שנה), רבינו היה קדוש וטהור, והיה נלחם במסירות נפש מתוך יראת שמים אמיתית, והיה נלחם במהרסי הדת המשכילים ודומיהם במסירות נפש ממש! והם נקמו בו וזרקו אותו מרבותו בכל מקום שבו הוא היה עד שהגיע באחרית ימיו לעיר קייב שהיא באוקראינה [היא עיר הבירה, בה הייתה בשנת תשע"ז ביום כ"ג שבט] שם נפטר ביום א' דר"ה, ומסופר שהיה עושה מהם ליצנות דע"י ופעם שאלו משכיל אחד: "האם מותר לעשן בשבת?" והוא השיב לו בחריפותו (לא להלכה ח"ו): "מותר בשבת!" וכשתמהו אמר לו: "כיוונתו היה עם האש בתוך הפתח!" עוד מסופר שפעם הוא ראה את המשכילים מעשנים ביו"ט (ובתקופתו היה מותר לכיו"ע לעשן ביו"ט וכי"ל) והוא אמר להם: "גוט שאבעים!" וכשתמהו על כך ואמרו: "הלאו יום טוב היום?" אמר להם הרב: "יראתי שמים מעשנים ושתבתי בשבת היום!". [והיוו שהם עושים להכעיס], עוד מסופר עליו: פעם שלח לו אחד המשכילים בפרוס משלוח מנות שהיה בו שקודל שעליו דמות דבר אחר ר"ל תחתלסלס מנמו, והוא הביא לשלוח את תמונתו (הידועה בה רואים את קדושתו) להביא לשלוח על המשלוח מנות שלו, וכבר לו: "אתה שלחת לי את תמונתך ואני שלח לך את תמונתך", כמה מתאים לרבינו יום זה בו הוא נפטר והיינו ראש השנה שרבי אורי פירש את כל המקרא וזה היה במסירות נפש ממש ומסופר שהוא התחיל לכתוב את ספרו הלמדני והעמוק העוסק על השו"ע או"ח ונקרא בשם: "ארוחת חיים" [ומה שביא בחלק זה על כל צעד וצעד] שבהקדמתו הוא כותב שזכה ללמוד את תורת הנסתר אצל רבו הרה"ק ר' צבי הירש מדייטשבוש זיע"א בעל "עטרת צבי" שהיה מונה: "שר בית הזהר", והוא הפסיק באמצע והתחיל לבאר את התניין, כי הוא ראה שדרו צריך לכך, כיון המשכילים היו מעוותים פירוש המקרא, וזה היה ממש מסירות נפש מצדו, וביום ראש השנה אמרנו עוסקים הרבה בתפילה בפסוקי התניין ע"י אמירת מלכויות, וזכרונות ושפירות, וכן הקריאות וההפטרות ועוד, ורבינו ביארם, ואני יוסף ואורט נפלא שמבאר מקרא ששמעתי במצאני ש"ק הקדומה בעת שהלכתי ל"כולל המערבי" לציון דוד המלך ע"ה, ובציון דוד המלך ע"ה היה מלחמה מלכה בשריה ובזמרה כנהוג, והגיע לשם בעל מנון בשם ר' מרשל שטיינברג זצוק"ל וזמר לנו מה הוא שאל על המקרא: "יבשה" ו' אלהי ישראל וכו' ומאחורי רפאל מדוע רפאל נמצא מאחורי: והשבתי: רפאל תומך את האדם מאחור לכל ייפול ויבוא לידי חול, ונהנה, והביא עוד ביאור נפלא לזה: זה בא לרמוז ולומר שגם שהוא אדם מחטאים חרי שהוא לא יצטרך לרופא כלל: כי: "אין חזקת מומית אלא החטא ממית" (כמו שאיתנו בגמרא בברכות ע"ה ר' חנינא בן דוסא), וזה הרמז שרפאל מאחור לומר שאם תהיה טוב לא תצטרך לרואת אף פעם את הרופא! ובבחינת מה שכתב רבינו הקדוש ר' משה בן מכיר זיע"א בעל "סדר היום" "העמדת השמיעה בהשרה על תילה וכדו", ובאחרית ימיו הסגולה לעיר צפת) שאדם שמבדך ברכת "אשר יצר" בכונה לא יצטרך לרפואת ולרופא כל ימיו! ויש להתחזק בזה בימים אלו של אלול ור"ה, ידוע המעשה שאחד היה אצל הרה"ק ר' "דברי חיים" מצאנז זיע"א ורואה מברך "אשר יצר" קודם הקדושת ב"ב בכונה גדולה מתוך בעל, והפסיק לומר כל ה' פעמים של "למנחם לבני קרח", והתפלל על זה, ואמר לו הרה"ק אח"כ: "הרי ברכת "אשר יצר" אחת חשובה יותר מכל מה שאתה מורגלים לומר אותה ואין אנתו מתרגשים בזה אלא חשובה יותר ומטוב שיתבטל למצאני מאשר "אשר יצר" בכונה, זיע"א.

כמו"כ ביום א' תשרי א' דראש השנה חל היארצייט של רבינו הקדוש ר' יעקב דוד בן ר' זאב וילובסקי זיע"א הידוע בכל תפוצות ישראל על שם חיבורו המופלא על הירושלמי: "הרידב"ז" שזה ר"ת של שמו רבינו, (נפטר בשנת תרע"ג – לפני 114 שנה ו-31 שנה לאחר פטירת רבינו המלבי"ם זיע"א באותו היום), ומספר אחרים היו כל ימיו הרבצת תורה, ומתחילה היה כשולטן בשבילת שם הרביצ' תורה ביישיבת הרמה שם, ואח"כ נסע לארצה"ב והיה בעיר שקלאו תקופה ממושכת והעמיד שם הדת על תילה ולחם שם על כל דבר שנקדשה, כגון: העמדת השמיעה בהשרה על תילה וכדו", ובאחרית ימיו הגיע לעיר צפת והיה שם שנים הרבה והשאיר בעיר רושם רב, והוא נפטר בעיצומו של יום א' דר"ה וטמונה שם בבית העלמין העתיק ע"י נכריו, כל בני העיר הקדימו את התפילה והתקיעות והלכו אחרי מיטתו בעיצומו של יום א' דר"ה, [ונשייתיה בנפשה הרבה פעמים בעיר צפת מקדתי את ציוני הקדוש שם], ומספר אחרים ר' שלום שברדון זצוק"ל שבעת שפנים הגיע לנפוש בעיר צפת ביום הקיץ מין הגאון ר' זאב וילובסקי זיע"א ואמרו לו שיש שם זקן אחד שעת הכיר את רבינו זיע"א והוא ביקש שישפר לו דבר מה עליו, והזקן סיפר לו שרבינו היה מגיע לדרשת שבת הגדול ושבט שובה בהיה מדרשו בעיר צפת, ובאת המדרש היה מלא מפה לפה, האם היה משתתף בלמדן דוד חלון קטן שהיה ליד ארון הקדוש, ולא אבה להיכנס דרך הפתח, כיון שלא רצה שיקומו מפניו מגודל הענוה שלו, וכן לא רצה לפסוע על ראשי עד קרש, והחזיקו מאדו התפעל מזה, עוד ידוע המעשה שהיה עמו בעיר זקנותו בעיר צפת זכור סיפוריה אותו רבות ונספר סיפוריה: רבינו דאקנותו אצל פעם להשתפל ביום היארצייט של אביו בעיר התלביב, והיה יום קר מאוד, ועד שהתאסף המניין הוא ישב ובכה, וכששאלוהו על כך, אמר: "היה לי צד שכיון שמאד קר אני לא יבוא לבית הכנסת להתפלל ונזכרתי אח"כ מה שהיה בילדותי שהייתי ברוסייה והיה שם קור גדול ואבא לא היה לו מה ללשם למלמד והוא שבר את תורן הלכנים שהיה בבית ומכרו והביא דמיו למלמד, וכל בני הבית קפאו מקור כל אותו החרף העיקר שיעקב דוד עוסק בתורה, ואני לא יבשה שהיה לי חוראי שלא לבוא להתפלל על כזה אבא שמסר נפשו בשבילי!" ורואים עד כמה שחזק אבא שהשקיע בחינוך בניו במסירות נפש וזהו לזכור בו שהעיר עניינים של ישראל, זיע"א.

עוד נעוסק במלפומ, אגדות, והלכות בעי"נ:

א. דקדק לעשירים, עבודת יום הכיפורים בכל השנה.

היום דיברתי בלימוד עם הגה"ח ר' אליהו ורנבויש שליט"א מחשובי חסידי גור והוא מפלס על מה שידבר השבוע ב"ה האדמו"ר מוטולא שליט"א מייטולא שליט"א שישעורו והוא אמר שהוא ימשיך בזה בשבוע הבא בעי"נ, אך זה מלפול יפה ומעניין: מה הדין לתת לאיש עשיר שצריך כעת דקדק, האם מקיימים את המצוות שצדקה או לא? ויש גמרא סוכה (מ"ט): ששמעם שם שצדקה היא לעשירים ולא לעניים, וכן איתא שם שהצדקה היא לפי הגמולות חסדים שבה, עיני"ש, ובגמרא כתובות איתא שזה דבר לעני ול טובים שיש לרכב עליו ועבד לרוץ לפניו, ובפסוקי העניין הוא זה הורגל בכך, עוד הוא עני ואין לו 200 זוז, וכן בסוגיות של דקדק בריש הגמ' ב"ב איתא: "הנותן דקדק לעני מתברך בו" ברכות והמפייסו (ובמשען שפייסו אין לא נתן לו – עני בתוס' שם) מתברך בי"א ברכות", ומשען שלעני דוקא, ומשען מאה מבואר ששעיר שהולך בדרך אורח ב כרגע מה לאכול אין שיש לו בביתו מותר לו לקחת מן הדקדק, ונתקלם שם נתנים האם הוא צריך להחזיר לדקדק שהוא חוזר לביתו, שהרי יש לו באמת 200 זוז בביתו, ומה שהוא אוכל כעת מה הוא צריך לו כיון שאין לו כרגע, ומה יעזור לו מה שיש לו בביתו, והנותן הנ"ל זה בעני שכעת אין לו, או שהוא קמץ ר"ל שזה חולו לכל דבר ל"ע, ובאמת נראה שאפשר לתת לו דקדק כי ס"ס אין לו מה לאכול, וכן משמע בספר "החינוך" שכתב (במצוות דקדק) שהיה נהג ביון לעשירים ובין לעניים, ובפסוקות הגמרא בסוכה זה שבמצאותה שכל כלל הדקדק היא לעניים כי עשיריך בדרך כלל אינם צריכים, עוד הוא הביא מלפול נפלא: לגבי יום כיפור שאנחנו מתקדבים אליו ב"ה שאמרה התורה (אחרי) שאל לעשות את כל הסדר הידוע כגון: "תבאת הקרבנות, השעיר לעזאזל, הקטרת

